

Науковий керівник – **Солдатенко О. І.**,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Україна

СПЕЦИФІКА ІНКЛЮЗІЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Інклюзивна музична освіта в Україні є важливим інструментом для розвитку інклюзивного суспільства та забезпечення доступності до якісної мистецької освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх особливостей розвитку. Вона має свої особливості, які враховують унікальність цього виду навчання та потреби всіх учасників освітнього процесу.

В Україні існують інклюзивні музичні групи та класи, де діти з різними потребами навчаються разом зі своїми однолітками. Це дозволяє дітям з різними особливостями розвитку відчувати себе частиною спільноти та отримувати якісну музичну освіту. В інклюзивних музичних класах використовують індивідуальні підходи до кожного учня з урахуванням його потреб та можливостей, що може включати різні рівні складності завдань, індивідуальні плани навчання та інші адаптації. Учителі музики використовують різноманітні інклюзивні методи для включення всіх учнів у навчальний процес, що передбачає використання різних музичних інструментів, технологій та адаптацій для різних потреб.

Інклюзивна музична освіта в Україні передбачає активну співпрацю з батьками учнів та іншими фахівцями, такими як логопеди, психологи чи соціальні працівники, що допомагає створити сприятливе середовище для навчання та розвитку кожного учня.

Україна активно розвиває систему професійного навчання вчителів інклюзивної освіти, включаючи музичну освіту. Це допомагає вчителям

отримувати необхідні навички та знання для успішної реалізації інклюзивних підходів у своїх класах.

Наразі активно розвивається інфраструктура для інклюзивної музичної освіти. Україна впроваджує програми та проекти, спрямовані на створення доступних та інклюзивних умов для музичного навчання учнів з різними потребами. Українські загальноосвітні, музичні та школи мистецтв активно співпрацюють з громадськими організаціями та міжнародними партнерами для реалізації різноманітних інклюзивних музичних програм та проектів.

Інклюзивна музична освіта в Україні має специфічні риси порівняно з іншими країнами. «До специфічних мистецьких рис слід віднести широке використання, у якості навчального матеріалу, українського музичного мистецтва – вокальної та інструментальної музики, зокрема фольклорних надбань та наявність значної кількості груп осіб, які потребують освітньої інклюзії, а саме тих, які: за станом здоров'я не можуть відвідувати заклад освіти, проживають у селах і селищах (коли кількість учнів у класі становить менше 5 осіб), у зоні збройного конфлікту, на тимчасово окупованих територіях України або в населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, знаходяться в надзвичайних ситуаціях природного або техногенного характеру, мають високий навчальний потенціал і можуть прискорено закінчити школу, є іноземцями або особами без громадянства» [5. с. 289].

Існують специфічні принципи інклюзивної музичної освіти в Україні:

1. Культуровідповідність. «Є вимогою щодо використання в процесі музичної освіти традицій та інновацій різних культур світу та української культурної спадщини, вивчення історії музичного мистецтва, різних стилів і жанрів, засвоєння мистецького досвіду композиторів різних епох і народів.

2. Аксіологічність. Це вимога до засвоєння учнями з особливими освітніми потребами основних музично-мистецьких цінностей. (краса українського фольклору, майстерність виконання, естетичний смак, естетичні емоції, тощо).

3. Мистецько-особистісна толерантність. Передбачає терпиме й позитивне ставлення оточуючих до осіб з особливими освітніми потребами, а також самих учнів до учителів і своїх однолітків, що особливо актуально під час воєнного стану.

4. Гармонізація. Є вимогою застосовувати навчальний музичний матеріал, який буде сприяти гармонізуючому світосприйняттю осіб з особливими освітніми потребами і узгодженню самої людини з оточуючим суспільством та емоційного й інтелектуального в ній самій» [5. с. 290].

Музика може бути використана для створення позитивного пізнавально-розвиваючого середовища для дітей. Вона, як соціально-комунікаційна діяльність, є альтернативним засобом спілкування для невербальних учнів і допомагає поліпшити їх самооцінку. Кожна дитина з особливими потребами має унікальний стиль навчання і через використання мови, руху, інструментів та співу можна розвинути різні рівні майстерності в одному музичному творі. Спів, спів/вокалізація, гра на інструментах, рух/танець, музична імпровізація, написання пісень/композиція та прослуховування музики, є засобами музичної терапії для допомоги дітям, які мають особливі потреби навчання, інвалідність, аутизм, ADD або СДУГ, проблеми поведінки, фізичні вади, втрату слуху або зору [1].

У висновку можна зазначити, що інклюзивна музична освіта є невід'ємною складовою сучасної освітньої системи в Україні. Вона сприяє створенню справедливого та рівноправного навчального середовища, де кожен учень має можливість розвивати свій творчий потенціал та відчувати себе повноцінним учасником музичного життя. Інклюзивна музична освіта покликана не лише розвивати музичні здібності учнів, а й

сприяти їхньому соціальному та емоційному розвитку. Вона надає можливість дітям з різними потребами інтегруватися в суспільство через музику, сприяє розумінню та толерантності.

Специфіка інклюзії музичної освіти в Україні обумовлена широким використанням, у якості навчального матеріалу, українського фольклору, світової та регіональної вокальної та інструментальної музики та наявності значної кількості особливих груп осіб, які потребують освітньої інклюзії.

Список використаних джерел

1. Бібліотеки LibreTexts. Музика та інклюзія. URL: <http://surl.li/syxxp> (дата звернення: 13.04.2024).
2. Лопатіна, М. Ю. Основні напрями розвитку інклюзивної музичної освіти в Україні. *Імідж сучасного педагога*, 2021. №5 (200), С. 102–108. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-102-108](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-102-108) (дата звернення: 13.04.2024).
3. Нова Українська школа. Важливо й можливо: як музикувати з дітьми з особливими освітніми потребами. URL: <https://nus.org.ua/articles/vazhlyvo-j-mozhlyvo-yak-muzykuvaty-z-ditmy-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy/> (дата звернення: 13.04.2024).
4. Овчаренко Н. А. Інклюзивна музична освіта: теоретико-аналітичний аспект. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2019. Вип. 1-2. С. 286-293. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmov_2019_1-2_31 (дата звернення: 13.04.2024).
5. Овчаренко Н. А. Інклюзивний потенціал музичної освіти: теоретичний дискурс. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2019. Вип. (182), С. 35-38. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/160/122> (дата звернення: 13.04.2024).
6. Шевяков О. В. Соціальна підтримка інклюзивного музичного навчання дітей з порушеннями зору. *Perspectives of world science and education: the 3rd International scientific and practical conference* (November 27-29,

2019). - Osaka, 2019. P. 374-378 URL:
<https://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7455/374.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 13.04.2024).